

Chci jen ty starší, tlusté...

Benediktská 722/11, Praha 1

„Ve všech údobích svého života Kafka přitahoval ženy,“ píše Max Brod ve slavné kafkovské monografii, „on sám o tom pochyboval, ale je to nesporné.“¹⁰ Ještě nespornější je ale ta Kafkova pochybnost. Jak je patrné z korespondence a deníků, které si vedl v letech 1909–1923, vztah k ženám měl permanentně napjatý: samý problém, dvojakost, protiklad. Jakkoli spontánní vášnivá vzplanutí střídala vždycky regresí, hlubokými úzkostmi. Chvilé prožité tělesnosti a sexuality reflektoval následně jako fiasko, selhání, prohru. S odporem a nenávistným zhnusením, které obracel výhradně proti sobě. Objekt si proto hleděl držet nejradši na distanc, ideálně písemný; se svými osudovými ženami, hlavně Felicí Bauerovou a Milenou Jesenskou, pěstoval Kafka lásku především korespondenčně, v rovině intelektuálních řečí. Lákala ho cesta ducha, fyzického cíle se děsil. Podobně jako doprovodných závazků ve formě manželství, rodiny. To rámcově platí i pro jeho fikční a snové projekce v této oblasti. Například milostné potýkání zeměměřiče s číšnicí Fridou v románovém *Zámku*: on leží na špinavé podlaze pod výčepním pultem, ona nad ním, naléhavě zapřísahá hospodského, že je v místnosti sama; jakmile ale dozor opadne, Frida se osudově rozvášní, zatímco zeměměřič zůstává netečný, bloudí v myšlenkách vzdálenou cizinou – a touží po jediném: zmizet od toho žhavého, sexualitou sršícího těla pryč.¹¹ Podobně ve snu, zapsaném 9. října 1911: na konci dlouhé cesty řadou průchozích domů je bordel, v něm holky, ovšem ta, kterou si snový hrdina vyvolí a začne ji osahávat a hníst, má vmžiku tělo zachvácené obludnými červenými skvrnami, zřejmě příznaky nějaké infekční choroby.¹²

Jednu z reálných zkušeností s pouliční prostitutkou pak popsal Kafka v dopisu Mileně Jesenské, datovaném 8. až 9. srpnem 1920. Jde o vzpomínku na byt v Celetné 602/3, kde žil s rodiči a sestrami do roku 1907; vzpomínku příkladně, rovnou prototypicky svádějící do jednoho koryta výchozí slast a následnou strast: „... naproti byl obchod s konfekcí, ve dveřích stála vždycky prodavačka, nahoře jsem přecházel já, něco přes

10 Max Brod: *Franz Kafka*, Praha: Odeon, 1966, s. 75.

11 Franz Kafka: *Zámek*, Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 1997, s. 49–50.

12 Franz Kafka: *Deníky 1909–1912*, Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 1997, s. 89.

Nevěstinec Jana Šuhy měl sídlo v zadní budově nalevo. Foto Antonín Alexander, 1930, Archiv hl. města Prahy.

dvacet, chodil jsem bez ustání v pokoji sem a tam, zaměstnán tím, že jsem se s vypětím nervů učil věci pro mne nesmyslné na první státní zkoušku. Bylo to v létě, bylo tenkrát asi velmi horko, bylo to docela nesnesitelné, u okna jsem se vždycky zastavil, drmolil protivné věty římského práva, konečně jsme se dorozuměli posunky. Večer v 8 hodin jsem pro ni měl přijít, ale když jsem sešel dolů, byl tam už jiný, to však na věci mnoho nezměnilo, měl jsem strach před celým světem, tedy také před tím mužem; nebýt ho tam, byl bych před ním měl strach také. Děvče se sice do něho zavěsilo, ale naznačilo mi, že mám jít za nimi. Tak jsme došli na Sřelecký ostrov, pili tam pivo, já u vedlejšího stolu, šli potom, já za nimi, pomalu k bytu toho děvčete někam k Masnému trhu, tam se muž rozloučil, děvče vběhlo do domu, čekal jsem chvíli, až zase vyšla ke mně ven, a pak jsme šli do jednoho hotelu na Malé Straně. To všechno už před hotelem bylo rozkošné, vzrušující a odpuzující, v hotelu to nebylo jiné. A když jsme potom k ránu, bylo ještě pořád horko a krásně, šli domů přes Karlův most, byl jsem sice šťasten, ale toto štěstí záleželo jen v tom, že jsem měl konečně pokoj od věčně lamentujícího těla, především ale záleželo štěstí

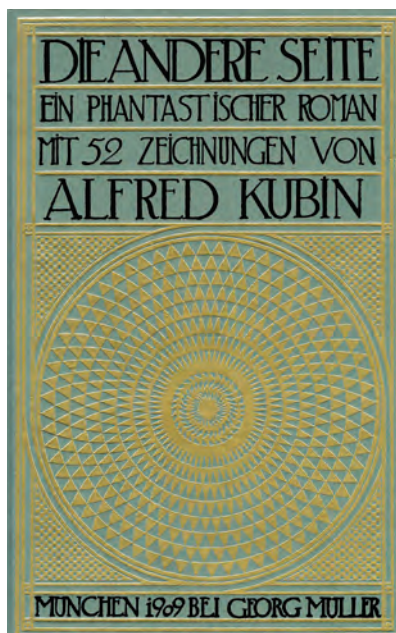
Rubensovy *Tři grácie*, 1638. Museum Prado, Madrid.

v tom, že to celé nebylo ještě odpudivější, ještě špinavější. Byl jsem s tím děvčetem pak ještě jednou...“¹³

Nejinak s bordelními holkami. K nevěstincům měl Kafka vlastně kladný vztah. Doporučoval mu je ostatně i jeho otec, jak o tom svědčí autoanalytický „dopis“, který mu adresoval v listopadu 1919 v reakci

13 Franz Kafka: *Dopisy Mileně*, Praha: Český spisovatel, 1993, s. 138–139.

na otcovo nesouhlasné stanovisko s plánovanou ženitbou. Nevěstince byly totiž místem, kde nebylo třeba žádných závazků, morální odpovědnosti. Tady se odbyvalo jediné: kanalizace sexuálních potřeb všeho druhu. Zkraje 20. století, kdy tahle zařízení Kafka frekventoval, navíc ani nešlo jinak: sex mohl být oficiálně konzumován teprve ve svazku manželském, takže těm, kdo byli sólo, zbývala buď samohana, nebo právě hampejz. „Chodil jsem kolem toho bordelu jako kolem domu milenky,“ stojí v jednom z prvních Kafkových zápisů do deníku. O jaký podnik mohlo jít, napovídá „reportáž“ z 1. října 1911: „Předpředevěcírem v b[ordelu] Suha. Jedna Židovka s úzkým obličejem, či lépe s obličejem, který přechází v úzkou bradu, ale rozmáchle vlnitým účesem je roztahován do šířky. Troje malé dveře vedoucí zevnitř budovy do salonu. Hosté jako na strážníci na jevišti, vždyť nápojů na stole se nikdo skoro netkne. Ta s plochým obličejem v nepadnoucích šatech, které se začínají vlnit až úplně dole při obrubě. Některé teď i dřív oblečeny jako loutky z dětského divadla, jaké se prodávají na vánočním trhu [...]. Hostitelka s matně plavými vlasy, bezpochyby pevně přetaženými přes hnusné podložky, se svisle trčícím nosem, jehož směřování je v jakémsi geometrickém vztahu k povislým prsům a sešněrovanému břichu, stěžuje si na bolesti hlavy, vyvolané tím, že dnes v sobotu je tak velký ruch, a nic z toho.“¹⁴ Nevěstinec Jana Šuhy (Schuhy i Suhy) měl domicil v → **Benediktské čp. 722/11**; od dnešního hotelu Intercontinental na Dvořákově nábřeží, tehdy Mikulášská třída čp. 36, kde Kafka bydlel, to bylo pár minut. Navíc Šuha byl vyhlášený: spíš ale ve zlém než v dobrém. Jeho podnik

Obálka prvního vydání Kubinovy *Země snivců*, München: Georg Müller, 1909.

14 Franz Kafka: *Deníky 1909–1912*, Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 1997, s. 74.

sice patřil kvalitativně mezi pražský top ten, jenže šlo o policejního konfidenta; zákazník si tedy musel v místě dát pozor nejen na potenciální nákazu pohlavní chorobou, ale taky na jazyk.

A jaký typ holek Kafka vyhledával? „Chci jen ty starší, tlusté, v staromódních, ale díky různým doplňkům nakonec přece jen zdobných šatech,“ píše v deníku k 19. listopadu 1913. To s vizualitou jeho životních lásek příliš neladí: ani Diamantová, ani Jesenská, ani Wohryzková, ani Bauerová, natož pak ty méně známé, jako například Hedwig Weilerová, Hansi Julie Szokollová, Gertrud Wasnerová, Grete Blochová, Margarethe Kirchnerová nebo Minze Eisnerová, takové podle dochovaných fotografií nebyly. Kafka pokračuje: „Jedna z nich mě zřejmě už zná. Dnes odpoledne jsem ji potkal, ještě nebyla oblečena do služby, vlasy ještě přiléhaly k hlavě, neměla klobouk, byla v pracovní haleně, jaké mívají kuchařky, a nesla nějaký balík, možná k pradeně. Nikdo by na ní nenašel nic svůdného, jen já. Letmo jsme na sebe pohlédli.“¹⁵ Podobné, možná ještě monstróznější typy vyhledával prý kreslíř Alfred Kubin, autor surreálně vyladěné románové fantazie *Země snivců* (1909), kterou se Kafka možná nechal inspirovat, když pracoval na svém *Zámku* (1922). Přátelili se od 26. září 1911, kdy je seznámil Brod. „Jak říká, miluje rubensovské ženy,“ poznamenal si Kafka dva měsíce po prvním setkání, „má ale na mysli ty s velkými, nahoře baňatými, vespod plochými, pytlovitě svislými prsy. Vysvětluje tu oblibu tím, že jeho první láska, přítelkyně jeho matky a matka jeho kolegy ze školy, byla taková žena, svedla ho v 15 letech. On byl lepší na jazyky, jeho kolega v matematice, tak se spolu učili v kolegově bytě, a tam k tomu došlo. Ukazuje fotografie svých miláčků. Ten nynější je starší paní, sedí na židli s roztaženými nohama, zvednutými pažemi, s tváří zvrásněnou tukem, a ukazuje tak hory masa. Na obrázku, který ji předvádí v posteli, vypadají prsy, jak jsou rozhozené a nalité, přímo rozteklé, a břicho, k pupku se zvedající, jako stejně vysoké hory. Jiný miláček je mladý, jeho podobenka je jen obrazem dlouhých prsů vyndaných z rozepnuté blůzy a obličjeje s krásnými našpulenými ústy, který hledí stranou“.¹⁶

(RK)

15 Franz Kafka: *Deníky 1913–1923*, Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 1998, s. 36.

16 Franz Kafka: *Deníky 1909–1912*, Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 1997, s. 160–161.

V domě mého otce je mnoho příbytků

Bílková 132/4, Praha 1

Cikánova čili Zigeunerova synagoga vznikla někdy před rokem 1613. Při hrozném požáru Starého Města roku 1689, založeném teroristy v žoldu francouzského krále, vyhořela do základů. V roce 1754 vyhořela podruhé a byla znovu obnovena v raně barokním slohu. Na sklonku 19. století v ní zavedli reformovanou bohoslužbu, která se vyznačovala například kázáním v národních jazycích či neoddělováním žen od mužů. Liberálnější forma judaismu vyhovovala Hermannu Kafkovi, který synagogu navštěvoval jen čtyřikrát do roka,¹⁷ na hlavní židovské svátky. Brávil s sebou taky malého Franze, který se tu však nebetyčně nudil a povyražení měl jen z nepochopení rituálu: „... když se otevírala Archa úmluvy, připomínalo mi to pouťovou střelnici, kde se také, když se člověk trefil do černého, otevřela dvířka truhly, jenže tam vždycky zevnitř vylezlo něco zajímavého, a tady vždy znovu jen ty staré loutky bez hlav.“¹⁸ Dodejme, že ony staré loutky bez hlav spatřoval v posvátných sveticích tóry.

Právě v Cikánově synagoze vykonal Franz Kafka 13. června 1896 (tři týdny před svými třináctými narozeninami) židovskou confirmaci, reformovanou verzi náboženského obřadu *bar micva*, při němž se z chlapce stává dospělý muž. Na Franze zapůsobila chabým dojmem: „... *bar micva* vyžadovala jen směšné učení se nazpaměť, a vedla tedy jen ke směšnému úspěchu ve zkoušce.“¹⁹ Nemohl však této, pro svého otce především společenské události upřít i jisté klady: „Dostal jsem také mnoho dárků. Ale nebyl jsem úplně spokojen, stále mi chyběl nějaký dar, žádal jsem o něj z nebe; on otálel až do 10. srpna.“²⁰ Tím darem z nebes byla Franzova přítelkyně Milena Jesenská, která se narodila právě 10. srpna 1896, to se však oba dověděli až mnohem později.

V době, kdy psal Kafka svůj nikdy neodeslaný „dopis otci“, Cikánova synagoga už dávno neexistovala: 6. května 1906 byla i s okolím zbořena při asanaci Josefova. Klikaté středověké ulice byly napřímeny a na nově vzniklé parcele na rohu ulic Bílkovy a Elišky Krásnohorské v únoru 1912

17 Franz Kafka: *Brief an den Vater*, Frankfurt am Main: S. Fischer, 2003, s. 38, překlad PS.

18 Tamtéž.

19 Tamtéž.

20 Dopis Mileně Pollakové z 10. 8. 1920, Franz Kafka: *Briefe 1918–1920*, Frankfurt am Main: S. Fischer, 2013, s. 301.

Západní průčelí Cigánovy synagogy v Josefově krátce před zbořením. Foto Ateliér Eckert, 1906, Archiv hl. města Prahy, sign. VIII 1019.

vyrostl moderní sedmipodlažní dům čp. 132-V²¹ v secesním stylu s rohovou oktagonální věží. C. k. poštovní a telegrafní zřízení v zemích Koruny české tehdy zřejmě pobírali velmi slušnou gáží, neboť nově postavený dům patřil právě jejich spolku. A tento dům, vyrostlý na základech

²¹ Viz pozemková kniha, knihovni vložka č. 579, Katastrální úřad pro hlavní město Prahu.

Cikánovy synagogy, se stal majetkem Hermanna Kafky. Byla to chytrá investice, karmická smyčka, nebo podvědomá touha vykoupit se z viny?

Hermann Kafka byl obchodník všemi mastmi mazaný a na začátku roku 1918 mu bylo jasné, že Rakousko-Uhersko válku prohraje, takže padne měna. Stejně tak věděl, že jediný syn Franz nebude nikdy pokračovat v jeho životním díle. Proto prodal svůj velkoobchod s galanterním zbožím bratranci své manželky Friedrichu Löwymu a 11. ledna 1918 koupil činžák v → **Bílkově ulici 132/4** od spolku c. k. poštovních a telegrafních zřízenců za 515 000 korun, z toho 241 000 korun zaplatil v hotovosti a za zbytek kupní ceny od spolku převzal splácení půjček u Městské

Dnešní pohled na nároží, kde secesní atlanti nesou věž. Foto Lada Nayevo, 2024.

spořitelny a pražské obce.²² Do pozemkové knihy nechal zapsat jako majitele domu rovným dílem sebe a svou choť Julii, avšak nepřestěhovali se sem. Spolu s Franzem a nejmladší dcerou Ottlou žili dál v pronajatém

²² Viz smlouva trhovává mezi spolkem c. k. poštovních a telegrafních zřízenců pro země Koruny české a manželi Hermannem a Julií Kafkovými, opis v pozemkové knize, Katastrální úřad pro hlavní město Prahu.

bytě v Oppeltově domě na Staroměstském náměstí. Třináctého listopadu 1923 pak manželé Kafkovi dům v Bílkově ulici prodali svým třem dcerám za 460 000 Kč. Podle smlouvy Elli, Valli a Ottla zaplatily 260 000 Kč v hotovosti a za 200 000 Kč převzaly hypotéku u Městské spořitelny pražské.²³ Ve skutečnosti však dům dostaly sestry Kafkovy od rodičů darem. Prodej byl fiktivní, aby se rodina vyhnula placení darovací daně.²⁴

Jenom Franz nedostal nic. Snad proto, že se odstěhoval do Berlína za svou poslední milenkou Dorou Diamantovou. Možná byl vyděděn z důvodu umírání. Každopádně o půl roku později se do Prahy vrátil – v cínové rakvi Vídeňského městského pohřebního ústavu. Elli a Ottla se (do nyní již svého) domu v Bílkově ulici nastěhovaly i se svými rodinami. Jen prostřední Valli, její manžel Josef Pollak i dcery Mariana a Lotta zůstali bydlet na adrese Věžeňská 860/7, jen o dvě stě metrů dál. Už po smrti rodičů (Hermann zemřel 1931, Julie o tři léta později), 15. června 1937, převedla Elli svůj třetinový podíl na Valli a Ottlu, které pak měly každá polovinu. Na konci roku 1940 dům formálně koupil, ve skutečnosti však vyvlastnil takzvaný Auswanderungsfond für Böhmen und Mähren (Vystěhovalecký fond pro Čechy a Moravu), který nedlouho předtím založili nacisté a převáděli do něj zabavený majetek židovských obcí, nadací, spolků i soukromých osob. Z fondu pak financovali holokaust. Konečné řešení židovské otázky si museli židé sami zaplatit.

Z domu v Bílkově ulici (za protektorátu přejmenované na Waldhau-serovu) byly obě sestry odvečeny do koncentračních táborů: Gabriele Hermannová se svou dcerou Hannou, jejím manželem a jeho rodiči v Transportu B (21. října 1941 směr Lodž), Ottilie Davidová v Transportu AAw (3. srpna 1942 směr Terezín) a pak Dn/a (5. října 1943 z Terezína do Osvětimi).²⁵ Z domu bylo transportováno celkem šestašedesát lidí. Nikdo se nikdy nevrátil.

Na začátku roku 1948 úřady dům v Bílkově ulici navrátily jejich přeživším dětem: půl Věře Projsové (rozené Davidové, dceři Ottly), půl Marianě Steinerové (rozené Pollakové, dceři Valli). Dlouho se z něj však netěšily, neboť moc v Československu uchvátily komunisté a ti v 50. letech na obě poloviny domu uvalili národní správu. Čtrnáctého července 1960

23 Viz smlouva tržová mezi manželi Kafkovými a jejich dcerami, opis v pozemkové knize, Katastrální úřad pro hlavní město Prahu.

24 Podle zákona č. 337/1921 Sb. o dani z obohacení se dědická i darovací daň platily progresivní sazbou ve výši 2–26 % z ceny nabývaného majetku (děti, vnuci a manželé).

25 Viz databáze obětí na stránce www.holocaust.cz.

pak celý dům přešel na „Československý socialistický stát – Obvodní podnik bytového hospodářství v Praze 1“. Franzova neteř, dcera jeho nejmladší a nejmilejší sestry Ottly, Věra Davidová, podruhé provdaná Saudková, v domě žila po celý svůj život. Působila jako žurnalistka a překladatelka, zemřela roku 2015 ve věku čtyřidevadesáti let.

Když je noc a mlha, pod stěnami secesního činžáku vyvstávají astrální obrysy Cikánovy synagogy a v ní mihotavé stíny. Hermann Kafka přepočítává neexistující bankovky. Franz je při své bar micva poprvé vyvolán k tóře, jejíž svitky mu připomínají staré loutky bez hlav. A jeho sestry si balí kufříky na cestu, odkud není návratu. Jako postavy šílené tragikomedie 20. století. (PS)